

SZŐKE ALEXANDRA

Játszmák

(Esettanulmány egy Somogy-megyei aprófalú érdekcsoportjainak és érdekviszonyainak konstruálásáról)

1. Előszó

Az ország aprófalvait járva a figyelmes szemlélődő két ellentétes irányú tendenciára bukkanhat. Egyrészt felfigyelhet a rengeteg üresen álló, elhagyott, lepusztult házra, melyekhez gazzal benőtt kert és megnevezhetetlen „tulajdonos” tartozik, másrészt feltűnhet neki a jó néhány német rendszámú autó, melyek felújított, összkomfortossá alakított parasztházak rendezett udvarain parkolnak.

Az osztrák és német turisták tömeges jelenléte a Balaton melletti és egyéb, a turizmus által felkapott területeken (mint pl. a Duna-kanyar) már jó ideje nem okoz különösebb meglepetést, ezen térségek egész infrastruktúrája és munkapiaca a szomszédos/közeli nyugati országokból érkező turisták ellátására rendezkedett be. Azonban mostanra egyes, kevésbé fejlett, sőt egyenesen elmaradott aprófalvas térségek lakossága is hozzászólt az évente többször, 2-3 hétre a faluba látogató külföldi ingatlanulajdonosokhoz, csakúgy mint a hasonlóan időszakosan ott-tartózkodó városi értelmiségiek jelenlétéhez.

Az államszocializmus mintegy 40 éve alatt folytatott falu-ellenes politika, térszerítés illetve az ezzel egyidejűleg is zajló urbanizációs folyamatok következtében az ország falvainak jelentős népessége városba költözött földje elvesztése miatt illetve jobb munkalehetőségek reményében. (Kovács 1993, Csapó 1993) Az ezer fölötti lélekszámú falvak ezalatt elnéptelenedtek, fiatal lakosságuk városba „menekül”, s mára az ország egyes részein rossz infrastrukturális körülményekkel, kevés munkalehetőséggel, elöregedő lakossággal rendelkező aprófalvas térségeket, ahogy Böhm nevezi, „vegetáló falvakat” alkotnak. (Böhm 1995, 371) A megfogyatkozott lakosságú településeken jelenleg is zajlik a fiatalok „felköltözése” a közeli városokba, agglomerációs központokba. A munkaképes és tenni-képes fiatal lakosság elvándorlása következtében az elmaradott aprófalvakban nő a kilátástalanság, a jövőkép-nélküliség. Egyetlen, biztos jövő marad: az elöregedés, kihalás.

Azonban a rendszerváltás óta főleg Zala és Baranya, de Somogy megyében is nagy arányban megindult egy elvándorlással ellentétes tendencia - külföldiek és magyar értelmiségiek ingatlanvásárlása, beköltözése. Így bizonyos helységek ennek lehetőségeit kihasználva fellendülni látszanak (pl. Igal Somogy megyében) és a nyaralókra alapozott munkalehetőségek, kiépített infrastruktúra kellő megtartó erőként működik a helyi lakosság számára. Más települések kevésbé, vagy egyáltalán nem tudnak/akarnak mit „kezdeni” a „betelepülőkkel”, elnémetesedett, hétvégi házakból álló üdülőfalvakká válnak (pl. Középhuta B.A.Z. megyében).

Bár a jelenség az ország számos részén nyilvánvalóvá vált, a folyamat még korántsem zárult le. Természetének és hatásainak tisztázása a folyamat kezdetlegessége miatt még gyerekcipőben jár, az alig tíz éve tartó nyaralóvásárlások motivációi, hatásai az egyes települések gazdaságára, kultúrájára, társadalmi szerkezetének alakulására még csak mostanra kezdenek érzékelhetővé válni, s így társadalomtudományi és egyéb kutatások célpontját képezni. Ez a dolgozat is ezen tisztázási folyamathoz kíván egy apró szegmensen hozzájárulni, egy somogy megyei faluban végzett empirikus kutatás eddigi eredményeinek bemutatása és elemzése által.

2. A kutatás keretéről

Jelen dolgozat alapjául egy két éve folyó terepmunka eredményei szolgáltak, melyet egy több helyszínen egyidejűleg folytatott, csoportos migráció-kutatás keretében végzünk három csoporttársammal együtt. Ezen migráció-kutatás célja a ha-

zánkban jelenleg zajló, különböző elvándorlási és betelepülési folyamatok egyes aspektusainak a vizsgálata az ország különböző területeiről kiválasztott egyes települések példáján keresztül. Kutatótársaimmal mintegy két éve kezdtük meg Somogyacsán és Somogydöröcskén terepmunkánkat, melynek célja a külföldi és magyar értelmiségi ingatlanvásárlások jelenségének, s a helyi társadalomra tett hatásainak a komplex vizsgálata. Bár kutatásunkat közösen végezzük, célszerűnek találtuk egyes témák elkülönítését és személyenkénti felosztását.

Számomra a kutatás haladtával egyre inkább az öslakosok beköltözőkhöz való viszonyulása, és a beköltözések során megjelenő érdekcsoportokkal való kapcsolata, azaz a faluban kikristályosodó érdekcsoportok és érdekviszonyok alakulása artikulálódott problematikaként, mely majd a későbbi kutatásaink során hozzásegíthet annak értelmezéséhez, miért maradtak változatlanok a település viszonyai a magas számú ingatlanvásárlások óta is; miért tűnik úgy (legalábbis a felszínen), hogy a falu lakossága közömbösen szemléli a folyamatot. Jelen dolgozat kérdésfeltevésének részletes kibontása előtt azonban elengedhetetlen a kutatás helyszínének (földrajzi, történelmi, gazdasági és társadalmi aspektusainak) bemutatása.

3. Somogyacsa - egy „elmaradott” aprófalú

A kutatás célpontját képező település Somogy megye északkeleti részén a Koppány-völgye kistérségben, a Balatontól mintegy 30-40 km-rel délre található. A falu a Kis- és Nagy-Koppány patakokkal 3 részre tagolva, 200-250 m tengerszint feletti magasságban elhelyezkedő dombvidéken terül el. (Kistérségi Atlasz 2000)

Bőséges rétek, agyagos terület, kitűnő búza, rozs, szőlőhegyek és erdők jellemezték a területet. A réteket kihasználva régen hagyományos volt a szarvasmarha- és juhtartás, ma csupán sertés és baromfi található elvéve a ház körüli gazdaságokban. (M.M.K. 14.) Illetve a faluban egyetlen család foglalkozik juh- és kecsketartással, de szintén a ház körüli területen. Az erdők vadban gazdagok, vadászati célra máig használják őket. A falu körüli hegyeken jelenleg is természetnek szőlőt, amiből azonban csak saját fogyasztásra készítenek bort. (VmHA/2)

A Koppány-völgy Géza fejedelem idején Koppány vezér nyári szállása volt a krónikák szerint. Miután 997-ben István legyőzte Koppányt, a birtokot a Pannonhalmi Bencés Főapátságnak adományozta, míg más források szerint az a XI-XII. századokban a veszprémi püspökséghez tartozott. A XVI. századi török hódítás következtében a térség falvai elnéptelenedtek. Az újratelepítések során bizonyos falvakba visszatért a magyar lakosság, míg másokba németek kerültek. A falut 1746-ban Padányi Bíró Márton püspök telepíti be 12 magyar katolikus családdal. (Historia Domus é.n.) Ezen történelmi pontok bemutatása azért tűnt fontosnak, mert több helyi kiadvány (Guzsik 1980) is ezekre alapozza a térség megismertetését, valamint a tősgyökeres acsaiak is mind megemlégették ezeket a történelmi mozzanatokot a falu történetének elmesélésekor.

A természeti adottságokból következően a térség jellemzően aprófalvas, a települések többsége zsáktelepülés. (Kistérségi Atlasz 2000) A kutatás célpontját képező település is egyike ezen elzárt, viszonylag rossz közlekedési adottságokkal rendelkező zsáktelepüléseknek. Más aprófalvas térségekhez hasonlóan itt is nagyarányú a munkanélküliség: a térségben mindössze két munkáltató cég - a tabi Flextronics és a nágocsi Fornetti gyár - működik, ami természetesen korlátozott számban képes csak a környező települések lakosságát alkalmazni.¹ A falu munkaképes lakosságának nagy része idénymunkákból, és főleg segélyekből él.

Az 1920-ban még 1210 lelket számláló falut 1960-ban érte el a téjeszesítés. Sokak szerint már ekkor megkezdődött a máig tartó elvándorlási hullám. A fő célpontokat Kaposvár és a Balaton melletti városok jelentik, ahol a turizmus virágzása jóval több munkalehetőséget kínál, s mintegy beszippantja a közeli térségek kis fal-

vainak munkaképes lakosságát. Ennek következtében a falu 1989-ben már csak 365 lelket számlált, a 2001-es népszámlálások szerint pedig 264.²

Munkalehetőségek hiányában és a rossznak mondható infrastrukturális körülmények miatt a fiatalok elvándorlása tehát napjainkban is jelentős, ennek következtében nagyarányú az elöregedés (a lakosság 62%-a idős), sok az üresen álló, romos ház. A falu népességének részét alkotja a mintegy 40 főt számláló roma lakosság is (akik azonban viszonylag jól integrálódtak a helyi lakosságba, így hatásukkal jelen tanulmánynak nem célja foglalkozni).

Az iskolai oktatás már 1981-ben megszűnt a faluban, az óvodások a szomszédos Somogydöröcskére (bár jelenleg ez is megszűnőben van), az iskolás korúak Törökkoppányba járnak át naponta.³ A könyvtár évek óta zárva van, s a falunak még egy közösségi életet szolgáló kocsmája sincs. Használatban lévő középület mindössze a két bolt, melyek egyike elé kirakott műanyag székeken ülve beszélgethetnek az italozók, valamint az omladozó posta és a polgármesteri hivatal. A kultúrház csak az átutazó árusok kirakodó vásárai és az egyetlen nagyobb közösségi ünnep, a búcsú megtartásakor használják az acaiak.⁴ A falunak nincs saját papja, a kisbálapáti pap jár a környék több településére misézni. A faluban az utolsó beruházás 1993-ban történt, ami egy néhány száz méteres útburkolat kiépítése volt.

Ennek tükrében még feltűnőbbnek mutatkozik egy elvándorlással ellentétes tendencia, mely egy kialakulóban lévő rekreációs övezet létrejöttét sejteti az elöregedő aprófaluban. Míg a fiatalok „elmenekülnek” Acsáról, városi értelmiségiek és külföldi „turisták” a csöndes, elzárt helységben találják meg a városi létből, rohanásból, emberi forgatagból való kiszakadás lehetőségét. (Szíjártó 2000) A külföldi ingatlanvásárlók és magyar városi értelmiségiek beköltözése a 90-es évektől kezdve folyamatosan zajlik a faluban, melynek során az elhagyott, lepusztult házak egyre jelentősebb része nyer új külsőt. A külföldi nyaralóvásárlások hirtelen megugrását mutatja, hogy az alig 264 fős faluban 164 ingatlanból 42 külföldi tulajdonban van, s szintén jelentős számú magyar nyaralók, beköltöző nyugdíjasok tulajdona.

4. Kiaknázatlan lehetőségek

Somogyacsa tekintetében tehát egy jellegzetes zsáktelepülésről van szó, mely egy aprófalvas térség kicsiny falvainak egyike. Más aprófalvakhoz hasonlóan Acsa is küzd a rossz infrastrukturális körülményekkel, munkanélküliséggel, elöregedéssel és a fiatalok elvándorlásával. A helyi lakosságra - fiatalokra csakúgy, mint az idősekre - negatív jövőkép, kilátástalanság jellemző. A faluban már régóta nincs tanító, a településnek nincs saját papja - nincs a falunak a közös érdekeket megfogalmazó és képviselő helyi értelmisége. (Farkas 1993)

Azonban jelen van egy ellentétes irányú folyamat is a külföldi és magyar nyaralóvásárlások/ beköltözések képében, ami egyfajta lehetőséget rejthet a falu számára. Falusi turizmus, valamiféle rekreációs övezet kialakítása az ezekhez kapcsolódó munkalehetőségekkel, infrastruktúrával mindenképp megtartó erőként működhetnének az elöregedő, súlyos munkanélküliséggel küzdő faluban. Gyakori jelenségként említhető a kis faluba városból „leköltöző” értelmiségiek példája is, akik hajlandók/képesek - a helyi értelmiség hiányában - a falu lakosságának érdekeit képviselni. (Böhm 1983) Azonban Acsán ezen lehetőségek egyike sem látszik megvalósulni. Sőt úgy tűnik, a helyi acai lakosság egyáltalán nem kíván tudomást venni a faluban lejátszódó beköltözési folyamatokról. A faluban az elmondások alapján az utóbbi 12 évben - a beköltözők tulajdonában lévő házak renoválásán kívül - nem változott semmi.

Jelen dolgozat tehát azt kívánja tisztázni, hogy az említett *elköltözések valamint a betelepülések hatására milyen érdekcsoportok, érdekviszonyok körvonalazódnak a faluban. Milyen érdekcsoportok alakultak ki a településen, ezeket kik alkotják, milyen elsődleges célok köré „csoportosultak”, illetve szereplőik milyen értékrendet vallanak magukénak. Fontos továbbá, hogy kik a falu véleményformáló egyéniségei,*

s ők milyen viszonyban állnak egymással, az egyes érdekcsoportokkal, és az egyes csoportok között lejátszódó folyamatokkal.

A faluban zajló ezen *érdekviszonyok*, „*hatalmi versengések*” tisztázása a dolgozat reményei szerint hozzásegíthet annak megértéséhez, hogy milyen is valójában az öslakosok attitűdje a nyaralóvásárlásokhoz, illetve magukhoz a beköltözőkhöz. Továbbá rámutathat arra, miért változatlanok a falu viszonyai annak ellenére, hogy adottak egyfajta lehetőség-források a falu problémáinak megoldására, valamint az azok kiaknázását elősegíthető személyek is.

5. A kutatás módszerei és a terepkutatás nehézségei

A kutatás során a látszati agónia „alá ásva” bontakoztak ki a faluban a beköltözések hatására kialakuló érdekcsoportok, s az ezek között feszülő ellentétek/viszonyok. Ebben leginkább a beköltöző értelmiségiekkel, akik viszonylag jól átlátják a falu problémáit és az erőviszonyokat, folytatott informális beszélgetések és strukturált interjúk voltak a leghasznosabbak.

A tősgyökeres acsaiak esetében sokkal nehezebb volt a helyzet. Legtöbbjünkkel csak a kapunál ácsorogva, a kerítésen keresztül sikerült beszélni. A tősgyökeres acsaiak ezen elzárkózó, gyanakvó mentalitása következtében az ő véleményeiket sokkal nehezebb volt feltérképezni, azonban az ezzel kapcsolatos nehézségek is az egyes beköltözők véleményei, történetei alapján formálódó hipotézist támasztották alá. Továbbá az egyoldalú véleményformálást elkerülendő az öslakosok szempontjait leginkább a közöttük folytatott beszélgetések, illetve az egyes a beköltözők által említett viselkedések megfigyelése alapján lehetett tisztázni.

Ebben a folyamatban legutóbbi házigazdáink, egy fiatal, kisgyerekes házaspár voltak kulcsfontosságúak. A férj tősgyökeres acsai, míg a feleség kaposvári származású lévén már kettejük véleményformálásának egyes különbségei is irányadókká váltak. Továbbá több évet laktak mindketten Siófokon, három évvel ezelőtt költöztek vissza Acsára. Különleges helyzetük tehát nemcsak életkorukból adódik, hanem abból is, hogy egyrészt belülről, ugyanakkor visszaköltözve kicsit kívülről is képesek szemlélni az acsai viszonyokat. Így nemcsak a házukban fogadott, helyiekből álló baráti beszélgetéseknek lehettünk általuk fültanúi, és résztvevői (amire az öslakosok zárkózott mentalitása és bármiféle középület hiánya miatt mindaddig nem volt lehetőségünk), hanem különleges egyszerre „kívül-belül” pozíciójukból kifolyólag rengeteg elsődleges információval tudtak szolgálni.

6. A faluban elkülönülő érdekcsoportok

Somogyacsán a beköltözések tükrében három jól szétváló érdekcsoportot lehet elkülöníteni, melyek érdekei különbözőképpen alakulnak egymáshoz képest, egymással szemben. Ez a három csoport az öslakos acsaiak, a beköltözők és a nyaralók. A dolgozat ezen része legelőször a három megnevezett érdekcsoport legfőbb jellemzőit mutatja be. Azaz kik alkotják, tagjai milyen közös érdekek alapján képeznek érdekcsoportot, valamint fontosnak tűnik az egyes csoportok szemléletmódjának vizsgálata is.

Mindenek előtt azonban elkerülhetetlen annak tisztázása, hogy jelen dolgozatban mit takar az érdekcsoport fogalma. Ez a dolgozatban egy fogalmi kategória, melynek egyes csoportjait természetesen én alkottam meg a hozzájuk rendelhető közös érdekek alapján.

A három érdekcsoport elkülönítése azonban megalapozottnak tűnt abból a szempontból is, hogy ezek a csoportok az acsaiak gondolkodásában is szétválnak. Ez megmutatkozott egyrészt a beszélgetések során a másik csoporthoz tartozó egyénről való véleményformálás illetve az egymás közötti érintkezések során. Tehát az acsai lakosság is ezek alapján a kategóriák alapján különbözteti meg az egyes egyéneket. Azonban a három csoport szervezett csoportként nem működik (nincsenek

intézményes kereteik, nem alkotnak klubot). Érdekeiket nem fogalmazták meg tudatosan, mint csoport, azokat én rendeltem a faluban természetszerűleg elváló csoportokhoz az egymásról alkotott véleményeik, egymással szembeni cselekvéseik alapján. *Érdekcsoport alatt tehát dolgozatomban azt a mentális közösséget értem, amiben az egyes egyének egy vagy több érdeket mindannyian magukénak tudnak tekinteni, s aszerint cselekszenek minden, a falu jövőjét érintő szituációban.*

Továbbá a dolgozatnak ezen szakaszában az egyes érdekcsoportok *szemléletmódjának bemutatása, értékrendszerük egyes elemeinek elkülönítése szintén elengedhetetlen.* Ezt az tette indokolttá, hogy az egyes, érdekek alapján elkülöníthető csoportok szemléletmódja, értékrendszere gyökeresen különbözik és ez alapvetően meghatározza az érdekcsoportok egymáshoz való viszonyulását, valamint a saját érdekek meghatározását. Látszólag ugyanúgy befolyásolja az egyének egymáshoz való viszonyát és meghatározza a falut érintő szituációkban való döntést, mint az érdekek - elválaszthatatlannak tűnik az érdekcsoportokat mozgató érdekektől. Kapitányék szerint: „[Az értékrendszer] meghatározza a világhoz való viszony formáit, ami érvényesül az egyén, csoport, réteg tevékenységeiben, ítéleteiben, viselkedési normáiban, az általa követett érintkezési szabályokban, életmód-modellekben, életcélválasztási stratégiákban. Megszabja az egyén birtoklásának tárgyait, sőt észlelését is befolyásolja. Vagyis áthatja az ember egészét.” (Kapitány Á., Kapitány G. 1983, 11-12.)

6. 1. Az őslakosok

A falu lakosságának jelentős részét a nagyarányú elvándorlás ellenére is még mindig az őslakosok képezik. Ahogy már a falu bemutatásakor felvázoltam, a tősgyökeres acsaiak nagyobb része idős, nyugdíjas. Gyerekeik, unokáik a közeli nagyvárosokba, főleg a Balaton környékére költöztek, csak bizonyos alkalmakkor jönnek látogatóba, így az idősek magukra vannak hagyatva. Idősek otthona/klubja, mint például a szomszédos Döröcskén, nincs a településnek. A közösségi ház is csak a már említett átutazó árusok illetve a falunapon tartott bál alkalmával válik a falu közösségének találkozó terévé. Az egyetlen találkozási pontot a bolt, valamint az utca képezik, ahol hazafelé menet be-beköszönnek egymásnak. Így a katolikus templom, helyesebben a mise utáni találkozások kitüntetett fontossággal bírnak. Több ízben is megemlézték fiatal őslakos adatközlőink, akik vallásosnak tartják magukat: „azért nem szeretünk itt misére menni, mert a vénasszonyok csak beszélgetni járnak oda. Ott tárgyalják meg a falu dolgait, hogy mi legyen a faluval.” (FiHA/1)

Mindamellet, hogy más közösségi helyek hiányában a templom vált az egyik legfontosabb közösségi térévé az őslakos acsaiak számára - ebben az is szerepet játszhat, hogy templomba csak az idős őslakos acsaiak járnak, tehát ez egyfajta „saját tér” - a *katolikus hit* maga is fontosnak tűnik az acsai idősek *értékrendjét* tekintve. Ezt mutatja, hogy sokan a rossz közlekedési körülmények ellenére is átjárnak a naponkénti misékre Andocsra, mert Acsán már csak egyetlen mise van vasárnap délelőtt. Ez a mélyen gyökerező katolikus értékrend mutatkozott meg házigazdánk esetében is. Aki őslakos acsai lévén nem egy ízben eretnek falunak nevezte a szomszédos evangélikus Döröcskét, akik mellelleg közpénzen építették újjá templomukat egy éve. „Az mindig is eretnek falu volt, emlékszem már gyerekkoromban is!” (VmHA/2)

Az acsai idősek idejük nagyobb részét a ház körüli teendőkkel töltik. Jelenleg is sokan tartanak tyúkot, egyéb baromfit. A kárpótlások során visszakapott földet is aki csak tudja, próbálja megművelni. Bár a városba költözött fiatalabb nemzedéknek már nem jelent különösebb értéket a *saját föld*, de a tévesztést megélt idősebb korosztályok számára még mindig kiemelkedő fontossággal bír. (Farkas 1993) Értékrendszerükben a föld művelése, „használása” fontos szerepet tölt be. Nem egy ízben vetették a beköltözők, vagy a külföldi nyaralók szemére: „nem művelik a földet, nem használják, ott hagyják gazosodni.” Természetesen számukra kevésbé tū-

nik fontosnak, hogy bár a házak mögötti hosszú termő parcellák gazosan állnak, a ház körül az új tulajdonosok által bevetett főveny mindig frissen nyírt, gondozott, s a düledező elhagyott házakat a beköltözők hozzárendbe - sajnos az idős acsaiak többségének nem jut pénz a házaik igényesebb tatarozására. A beköltözőkkel szembeni ellenérzéseknek talán pont a saját, az acsai földek/házak „idegen” kézbe kerülése a fő mozgatórugója.

Harmadik fontos elemként a *rokon kapcsolatokat* szükséges megemlíteni. Az öslakos acsaiak a hajdan betelepített 12 magyar katolikus családot tartják elődeiknek. Az öslakosként elkönyvelt családok szinte behálózzák a falu központi részét. Ezek a családok számontartják egymást, közöttük folyamatos a kapcsolattartás, az információáramlás. Ahogy egy betelepülő mondta: „itt mindenki mindenkinek rokona, komája, lehetetlen ebbe belelátni. Nem engednek be maguk közé senkit!” (FiMá/1) A hagyományos falusi közösségekben, ahol a hagyományok megőrzése és a normakövetés a legfőbb életstratégia, a családnak és a rokon közösségnek kiemelt fontossága van. Az egyént is ebbe a rendszerbe helyezve ítélik meg. (Kapitány, Kapitány 1995, 70)

A mélyen a múltban, hagyományos világszemléletben gyökerező értékrend, mely a saját földet, a katolikus hitet és a családi-rokon szálakat nevezi meg irányadó értékeként tehát egy erős közösségként tartja össze az öslakos idős népességet. Ez a fajta értékrendszer hajlamos a „múlt felé révedni”. Amennyiben még képesek földjeiket megművelni, megkapják nyugdíjukat, s a tősgyökeres családoknak ez a biztos, megtartó rokon köteleke veszi körül őket, kevésbé tűnnek átérezhetőnek akár még az Acsán maradt fiatalok egzisztenciális problémái is. Különösen, ha már utódaik is elköltöztek a faluból, a falu jövőjének alakulása számukra kevésbé tűnik beláthatónak, fontosnak. Ez a hagyományban gyökerező értékrend tehát nem képes a falu fiataljainak érdekeit magáénak tekinteni, helyette a hagyományos értékrendjének (ami egyben az egyetlen kapaszkodó is) fennmaradását tartja egyetlen érdeként szem előtt. Ahogy Kapitányék is a szokáskövető-hagyományörző értékrendszer egyik legfontosabb elemeként a maradandóságot, a viszonyok konzerválását fogalmazták meg. (Kapitány, Kapitány 1995, 136)

S így érdekeit a *statikusság* jellemzi, azaz a *változás megakadályozása*. Ezáltal a beköltöző idegenekkel szemben fogalmazzák meg érdekeiket, akik már pusztán életükkel is változást okoznak, törést jelentenek a hagyományos értékrend horizontján.

Az öslakosok fiatalabb rétegei sokkal inkább hajlamosak a jövő felé tekinteni. Számukra fontos lenne a falu infrastrukturális fejlesztése, munkahelyek teremtése. A faluban azonban csak a kilátástalanságot érezhetik: a helybéli idősök kevésbé tudják átérezni a fiatalabb lakosság egzisztenciális gondjait, továbbá nincs, aki érdekeiket felvállalva esélyt mutatna a falu jelen helyzetéből való kilábalásra. Illetve az esetlegesen az ő helyzetüket is pozitívan befolyásolni kívánó személyekben sem képesek hinni, annyira a menekülést látják az egyetlen lehetőségnek. Valamint tapasztalataik is azt mutatják számukra, hogy az esetlegesen a falu jövője érdekében fellépő személyeket nem engedik a falubeliek érvényesülni. Ebben a helyzetben a kilátástalanságból, az agóniába süppedésből, a tartós munkanélküli helyzetből menekülve számukra egyetlen érdeként és reményként az *elköltözés* fogalmazódik meg.

6. 2. A beköltözők

A beköltözők esetében mindenképp először a '90 utáni, főleg nyugdíjas, esetleg leszázalékolt ingatlanvásárlókról lehet beszélni, akik életük munkavégző szakaszát lezárva Acsára költöztek. Nagy részük látszólag az acsai idősökhez hasonló életvitelt folytat: ház körüli munkákat, esetleg háztáji gazdálkodást végez. Életvitelük, élethelyzetük így nagyon hasonló az öslakos idősökéhez.

Az acsai őslakosokkal szemben azonban a városból elköltözött nyugdíjasok számára jóval kisebb jelentőséggel bír a föld birtoklása, a föld művelése. A katolikus hit sem jelent számukra olyan fontos értéket, mint az őslakosoknak. Ez több helybéli és beköltöző közötti beszélgetésből is kiderült, amikor a templomba járás fontosságáról vitatkoztak. (VmHA/2)

Értérendszerükben és érdekeiket tekintve egyrészt nagy szerepet játszik, hogy miért költöztek Acsára. Sokan a nyugalmat, a természetet, esetleg az egészséges életmódot keresik életük utolsó szakaszában. (FiTÉ) Mások annak reményében költöztek falura, hogy ott esetleg könnyebben tudnak majd nyugdíjukból, leszázalékolási támogatásból megélni, kiegészítve azt háztáji állatok tartásával, növények termesztésével. (SiMá/2) Sokaknak ezen a téren csalódniuk kellett, számításukat nem találták meg. S mivel már acsai ingatlanjuknál értékesebb városi lakásukat eladták, a különbözetet felérték, nincs esélyük a visszaköltözésre. Ezek számára az ottlét egyfajta kényszerűség, keserű teher.

Ezt a csalódottságot az is erősíti, hogy Acsán kevésbé tudják érdekeiket, jogukat érvényesíteni. Szembesülniük kell a helybeli viszonyokkal, az azok okozta letargiával, ami a lakosság szemléletmódjának részévé vált. A városból falura költözők egy eltérő szocializációs környezetből érkeznek, s ebből kifolyólag teljesen más mentalitással rendelkeznek. A városi létben az *öntudatosság*, a *jövőkép*, és a *tettvágy* voltak a mérvadóak. Hozzászórtak, hogy ne nyugodjanak bele olyan könnyen a problémákba, hanem megpróbálják jogaikat kihasználva érdekeiket érvényesíteni. Ha máshogy nem megy, saját erőből cselekedni. Kapitányéknál ez a fajta érvényesítési vágy, önérvényesítés, „harcold ki magadnak a dolgokat” szemléletmód, illetve az önállóság az individualisztikus értérendszer elemeiként jelennek meg. (Kapitány, Kapitány 1995, 135-136) Ez az *individualistább*, jövőre orientált látásmód természetszerűleg ellentétes a gondokkal küzdő, hagyományos értékrendet követő helyieknek a látásmódjával.

A beköltözők érdekeit tekintve, a problémákat sok esetben meglátni képes, a falu *fejlesztéséért* tenni kívánó beköltözők egy kemény magot képező közösség falába ütköznek az őslakosok személyében. A rokoni szálak és mélyen a múltban gyökerező hagyományos értékrend, ami a tősgyökeres acsaiakat szorosán összetartja, minden *változást* kapacitáló beköltözőt idegenként konstituál, s kirekeszt. A templom előtt a mise után folyó beszélgetéseknek is azért lehet olyan nagy jelentősége az őslakosok számára, mert oda „csak nekik van bejárásuk”, nincsenek jelen a beköltöző idegenek. Már a több mint tíz éve a településen lakó, a helyiekhez hasonló problémákkal küzdő beköltözők továbbra is „gyött-mentek”-nek számítanak, akik azonban még nem mentek el a faluból. (VmMá/3) A hagyományos értékrendtől eltérő értékekkel rendelkező beköltözők, akik ráadásul nem rendelkeznek közös múlttal (sem a falubeliekkel, sem egymással) tehát kívülállók maradnak, s egymással sem tudnak olyan valódi közösséget alkotni, mint az őslakosok.

6. 3. A nyaralók

Ezt a csoportot olyan, elsősorban külföldi (német, osztrák, holland), és magyar családok alkotják, melyek nyaralás céljából vásároltak ingatlant Acsán. Jelentős részük nyugdíjas, de van közöttük több középkorú, gyerekes család is. Helyzetüket lényegesen meghatározza, hogy kevés időt töltenek a faluban, s így kevésbé érintik őket a falu problémái. *Nem kötődnek* magához a helyhez - sem egzisztenciálisan, sem érzelmeikben - egyedüli kötődésüket saját ingatlanjaikhoz fogalmazzák meg. Acsán töltött idejükben is inkább családjuk körében élvezik a nyaralást. Szorosabb kapcsolatot sem más nyaralókkal, sem a helybeliekkel nem kívánnak kötni. A helybéli-ekhez csak formális szomszédi, esetleg munkaadói kapcsolat fűzi őket. A legtöbben szomszédaira bízzák ingatlanjaik felügyeletét arra az időszakra, amikor nem tartózkodnak Acsán, ezért fizetséget, esetleg ajándékot hoznak cserébe. Munkaadóként pedig csak akkor szerepelnek, amikor házaikat felújítják, vagy egyéb nagyobb ház

körüli teendők elvégzésére helyi szakmunkást alkalmaznak. De szorosabb kapcsolatot nem kívánnak kialakítani, ezt többen meg is fogalmazták: „Nyaralni szeretnénk távol a város forgatagától, az emberektől!” (FiJE)

Az ő szempontjukból két ellentétes érdeket lehet elkülöníteni. Egyrészt személyes érdekük, hogy a falu *infrastrukturális helyzete javuljon*: például be legyen vezetve a gáz, jobbak legyenek az utak, jobban felszerelt bolt legyen a településen. Ugyanakkor a falu problémái, mint a munkanélküliség, előregedés, fiatalok elvándorlása kevésbé fontos számukra, hiszen nincs érzelmi kötődésük sem a helyhez, sem az emberekhez. Nem érzik szükségességét annak, hogy ők komolyabban részt vegyenek a falu sorsának a befolyásolásában, s jogilag nincs is erre lehetőségük. Ezért *egyéni érdekeiket* tartják szem előtt, amik az ingatlanjaik körüli fejlesztésben, a faluban megvalósítandó *komfortos létben* fogalmazódnak meg.

Másrészt ingatlanvásárlási motivációjukat tekintve sokakat (FiSa/1) pont a falu autenticitása, a faluban fellelhető eredeti falusi életvitel ragadott meg. A város zajtától távol, egy eldugott, elmaradott helységben kerestek ingatlant, ahol zavartalanul élvezhetik a csendet, a nyugalmat, a természetet, s így nagyobb mértékű változást ők sem kívánnak a falu életében.

7. A kisszereplők „játszótere”

Az öslakos acsaiak tehát értékrendjükből következőleg egy szoros közösségi magot képeznek, aminek az érdekeit mind a beköltözőkkel, mind a nyaralókkal szemben fogalmazzák meg. Bár a falu jövője abban látható, hogy munkahelyek teremtésével megpróbálja a helyi fiatalságot megtartani, a helybéli idősök nem képesek a helyi fiatalság problémáit magukénak érezni. Számukra kevésbé van jelentősége a faluban felmerülő problémáknak, s értékrendjükben a falu túlélését rejtő változás ellen, a változatlanság, a stagnálás mellett foglalnak állást.

Ezzel szemben a falu sorsát sajátjuknak érző beköltözők, akiknek ugyan nincs közös múltbeli kötődésük a faluval, de érzelmileg kötődnek hozzá - hiszen városi létüket feladva Acsán rendezték be további életüket - nagyobb része átlátja a falu problémáit. Úgy érzik, hogy lehet és van értelme a változtatásnak. Sőt a falu jövője a fejlesztésekben, esetleg a nyaralók adta egyfajta alternatív turizmus kiépítésében fogalmazható meg. Azaz az öslakosok és a beköltözők nemcsak értékrendjeikben, hanem érdekeikben is két egymásnak feszülő csoportot alkotnak.

A nyaralók valahol a kettő között helyezkednek el, mert számukra bizonyos fejlődések előnyösek lennének, ugyanakkor a falu jelen állapotának fenntartása hozzá tartozik az idilli falusi létről alkotott képükhöz. Ők azonban érdekképviselői és érdekvédelemértékesítő szervek hiányában, és mivel személyes kötődésük nincs a faluhoz, sorsának eldöntésébe nem is kívánnak beleszólni. Valójában csak egy személyes érdekeket mérlegelő csoportot alkotnak a falu jövőjének a szempontjából. Ennek ellenére nem hagyható figyelmen kívül a nyaralók csoportja, mert a beköltözők pont a nyaralók által elindított folyamatban látják a falu sorsának megoldását, míg az öslakosok a faluban ideiglenesen tartózkodó idegenekben érzik a falu létének egyik veszélyforrását. „Már németeké az egész falu! Ez lesz a sorsa, kihalnak az idősök, és már csupa idegen lesz Acsán.” (SiPM) Egy másik hasonló vélemény: „[A németek] nincsenek is itt, csak néha. De ez lesz majd hamarosan, ha az öregek kihalnak, majd már csak a németek jönnek ide.” (FiSzn)

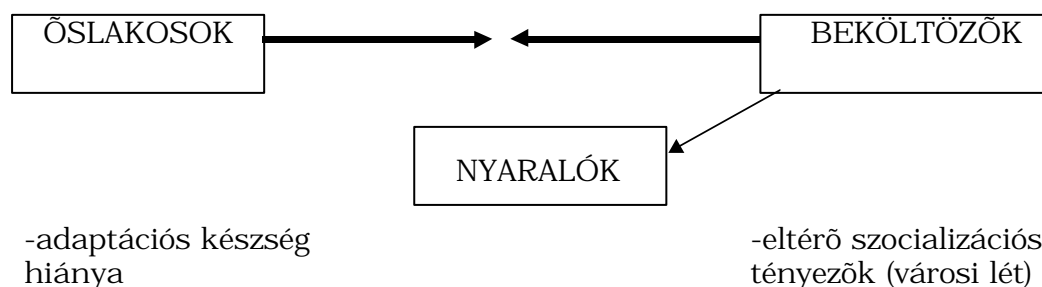
Az öslakosok részéről a nyaralókkal szemben érzett ellenérzések csak ezekben a véleményekben fogalmazódnak meg. A mindennapi életvitel szintjén úgy tűnik, egyáltalán nem vesznek tudomást a nyaralók ottlétéről, nem viszonyulnak semmilyen módon hozzájuk. E fent említett véleménynyilvánítások, valamint a helyi és „gyött-ment” megkülönböztetés, mely az egyének egymáshoz való viszonyulásának egyik leglényegesebb eleme a falu társadalmában, bevonja a téma kérdéskörébe az idegenség fogalmának tárgyalását.

Zygmunt Bauman jellemzése az idegenről szinte egy az egyben megfelel az Acsán körvonalazódó megkülönböztetésnek helybéli és beköltöző/nyaraló között. „A területi és funkcionális elkülönítés nem kielégítő, ha az egyszerű ismeretlen idegenné válik, aki Simmel találó megfogalmazásában: „az az ember, aki ma érkezik és holnap itt marad”. Az idegen valóban az, aki nem hajlandó „távoli” földön maradni vagy innen távozni, következésképpen a priori szembeszáll a térbeli vagy időbeli elkülönítés kényelmes megoldásával. Az idegen bejön az életvilágba és megtelepszik, és így - ellentétben a puszta „ismeretlennel” - lényegessé válik a kérdés, hogy vajon ellenség-e vagy barát. Hívatlanul érkezett az életvilágba, ezáltal engem az ő kezdeményezése a fogadó oldalára kényszerített, tárgyává tett a cselekvésnek, melynek ő az alanya - mindez az ellenség közismert vonása. Ugyanakkor, más „nyilvánvaló” ellenségekkel szemben, nem marad biztos távolban, az arcvonal túloldalán. Sőt mi több, követeli magának a jogot, hogy a felelősségem rá is kiterjedjen - ez pedig a barát közismert vonása. Ha a barát-ellenség szembeállítását erőltetjük vele kapcsolatban, akkor kiderül, hogy egyszerre túlságosan és hiányosan határoztuk meg. És így az idegen, közvetett módon, kimutatja, hogy maga a szembeállítás nem állja meg a helyét. Az idegen örökké veszélyezteti a világrendet.” (Bauman 1997, 49)

Az idegen továbbá Bauman szerint egyebekért is „vétkes”. Például a kései érkezés felejtethetetlen és megbocsáthatatlan bűnéért, azért a tényért, hogy az „életvilág birodalmába pontosan meghatározható időpontban lépett be. „Kezdetben”, „eredetileg”, „az idők kezdetétől fogva”, „emberemlékezet óta” nem tartozik oda.” (Bauman 1997, 49) Az idegen jelenlétének kezdete van, s mint ilyen magában hordja a vég lehetőségét. Az idegennek szabadságában áll távoznia. Sőt távozásra kényszeríteni is lehet. Akármilyen hosszú is, az idegen tartózkodása időleges, ami ugyancsak sérti a biztonságos és a rendezett létezés érdekében fenntartandó felosztást.

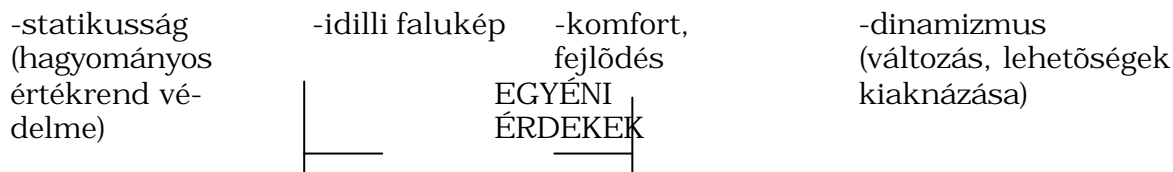
A beköltözők és az őslakosok közötti kapcsolat tehát pont azáltal jellemezhető a legjobban, hogy a beköltözőknek egyrészt nincs a helyiekkel közös múltjuk, az idő egy meghatározott pontján költöztek Acsára, s mint ilyenek felboríthatják az addigi tiszta értékrendszert. Továbbá helyzetüket az jellemzi a legjobban, ami az idegen ismérve is, hogy lényegük a közelség és a távolság egysége. Ők is a befogadó társadalom tagjai, de ugyanakkor kívülállók maradnak. Ebből egyfajta szabadság is származhat és nagyobb objektivitás a megismerésben. *Simmel* szerint ez a „köztes lét” többletforrás, vagy legalábbis az is lehet, míg kortársai szerint állandósult konfliktus, anómia. (Feischmidt 1997, 12) Ahogy ez Acsán is nyilvánvalóvá válik a beköltözőknek ez a köztes állapota egyrészt valóban többletforrás, amennyiben jobban képesek átlátni a település problémáit és azok megoldási lehetőségeit, másrészt viszont állandó konfliktus-forrás önmagukban és a helyiekkel szemben.

Alfred Schütz is azt a folyamatot értelmezi, amely az idegenben játszódik le, amikor az őslakosok számára természetes és normatív kulturális mintával konfrontálódik. Ha az idegen nem hajlandó a magával hozott kulturális mintát felcserélni, marginalitásba szorul, s maga sem tudja, hova tartozik valójában. (Feischmidt 1997, 12)

	problémák átlátása tett-vágy	
-hagyományba ágyazott szemlélet	-érdekképviselési és érdekérvényesítési szervek hiánya	-individualista érték- és normarendszer
rokonság		
saját föld		
katolikus hit		
-múltra orientált		-jövőre orientált

ÉRDEKEIK

1. ábra: Az egyes érdekcsoportok értékeinek fő elemeit, érdekeit és egymáshoz való viszonyát bemutató ábra

8. Az érdekviszonyok nagyszereplői

A dolgozat előző egysége a közös érdekek és értékek alapján elkülönülő csoportok közötti viszonyokat tárgyalta. A csoportokat, melyek egyes egyénei nem töltenek be vezetői vagy véleményformáló szerepet, és a falu nyilvánosságában sem rendelkeznek kitüntetett pozícióval, az érdekviszonyok *kisszereplőinek* nevezem. Ebben a részben a *nagyszereplők*, a faluban valamilyen szempontból kiemelkedő egyéniségek személyes harcaival foglalkozik a dolgozat, ugyanis a falu érdekmezőjén alakuló folyamatok szempontjából fontosnak tűnik ezeknek a kiemelkedő egyéniségeknek az elemzése is.

Az egyes csoportok érdekérvényesítése szempontjából kulcsszerepe van a vezérégyéniségeknek. Egyrészt fontos megvizsgálni, milyen egyéni érdekek, motivációk működnek esetükben. Továbbá ezek az érdekek egybeesnek-e, és ha igen, mennyiben az egyes csoportok érdekeivel, vagy mennyiben próbálják meg és milyen csatornákon keresztül befolyásolni bizonyos csoportok érdekeinek kifejeződését. Kiemelten fontosnak tűnik a falu sorsának alakítása szempontjából az is, hogy ezen egyéniségek mennyiben képesek „megszólítani” az egyes csoportok értékrendszerét.

Azonban a dolgozat ezen pontján elkerülhetetlen leszögezni, hogy a nagyszereplők esetében sem személyekkel, hanem a személyek által betöltött szerepkörökkel foglalkozik a dolgozat. S így a nagyszereplőkre utaló jellemzések sem magukra az egyénekre, hanem a falu nyilvános mezőjében betöltött szerepkörökre vonatkoznak. Ebben az értelemben tehát három szerepkört lehet elkülöníteni a tereptapasztalatok alapján, melyek kulcsfontosságú pozíciókat jelentenek a falu érdekviszonyainak tekintetében. Ezek a helyi politikus, a vállalkozó és a potenciális falufejlesztő.

8.1. A helyi politikus

A helyi politikus döntéshozatali/hatalmi pozícióban lévén kulcsfontosságú személy a falu nyilvános mezőjében. Intézkedéseivel a falu sorsát döntően befolyásolhatja. Ezzel azonban az adatközlők elmondása alapján, kevésbé próbál élni, legalábbis a falu fejlődését illetően. Látszólag az emberek elégedettek munkásságával és nem váltják le. Mégis a faluban nem történnek a fejlődés irányába mutató változások, annak ellenére, hogy lennének változást kezdeményező személyek.

Többen próbáltak például engedélyt vagy támogatást szerezni a könyvtár üzemeltetésére, egy kocsma megnyitására, illetve egy németeknek szervezett rekreációs

központ üzemeltetésére az omladozó iskola épületében. Ezek létrehozása a remények szerint legalább néhány munkahellyel bővíthették volna a csekély munkalehetőségek számát. Azonban a helyi politikus támogatása híján mégse valósulhattak meg - egyes adatközlők elmondása szerint. (FiHA/1) Felvetődik tehát a kérdés, hogy miáltal sikerül a helyi politikusnak megtartani pozícióját, annak ellenére, hogy intézkedéseiben látszólag a falu érdekei ellen cselekszik bizonyos esetekben.

Először is a helyi politikus tagja a jelenleg részvénytársaságként működő hajdani TSZ vezetőségének, mely által jelentős hatalommal rendelkezik a falu öslakosága körében. A visszakapott földek ugyanis bár nem jelentenek az egyes személyek esetében hatalmas holdakat, mégis annál nagyobbak, hogy egy idős ember egyedül meg tudja művelni. „Ahogy végez az ember a bekapálásával, már kezdheti is előről”-magyarázta egy idős néni, hogy mekkora a földje. Ellenben a helyi politikus révén az acsaiak olcsóbban tudnak TSZ gépeket kölcsönözni, ami jelentősen megkönnyíti számukra a föld megmunkálását és a termény tárolását, ami szintén lehetséges a hajdani TSZ épületében.

Az interjúk alapján azonban akik nem támogatják a politikust, természetesen „nem lesz időben learatva a terményük, vagy nem tárolhatják majd a búzájukat a TSZ épületben.”(FiMá/1) Ezáltal a hatalom által egyfajta *patrónus-kliensi viszonyt* alakított ki a helyi politikus az öslakosokkal (hiszen főleg ők azok, akiknek nagyobb földjeik vannak a kárpótlások révén), akik így élvezve a gazdaságilag nyújtott segítségeit, mindenképp támogatják őt és ragaszkodnak hozzá.

Ugyanakkor nem pusztán ez a gazdasági hatalom bizonyul a leginkább döntőnek annak tekintetében, miért a helyi politikus a legbefolyásosabb véleményformáló személy a faluban. Itt fontos megemlíteni a politikus édesanyjának a szerepét, aki láthatólag egyfajta közvetítőként működik a politikus és a falu értékrendje között. A faluban a politikus pozícióját veszélyeztető személyeket a falu sorsával nem törődő „gyött-ment”-nek titulálja, ezáltal megszólítva az öslakosok hagyományba ágyazott értékrendszerét. (Ez természetesen nem egy tudatos folyamatként értelmezendő.) A jelentős - *Bourdieu* fogalmával élve - *társadalmi tőkével* (Pokol 1999) rendelkező idős nő legfőképp a misék utáni pletykálgatások alkalmával tudja a helyi lakosok véleményét befolyásolni. Amint többször is elhangzott: „Sz. néni ott rendezi el mindig a mise után a falu dolgait a többiekkel.” (FiHA/1 és SiMá/2) Ezzel tovább erősíti a politikus által kiépített patrónus-kliensi viszonyban megmozgatott elkötelezettség érzését.

Mindehhez még további kapcsolatháló erősítőként hozzájárul az, hogy a politikus személyes érdekei és az általa képviselt érdekcsoport, az öslakosok érdekei tulajdonképpen találkoznak. A politikusnak ugyanis természetszerűleg pozíciójának megtartása a legfőbb érdeke, vagyis ha nem történik különösebb változás, melynek révén bizonyos személyek kulcspozícióba juthatnának, s ezzel esetleg az ő pozícióját veszélyeztetnék/gyengíthetnék.

Ezért nem is kíván például másokat a falu ügyeinek intézése közelébe engedni: a polgármesteri hivatalban más településeken lakó, általa betanított hivatali személyek dolgoznak, akikkel ezáltal szintén patrónus-kliensi viszonyban áll. S aminek következtében különösebb betekintést a falu vezetésének ügyeibe semmilyen helyi nem kaphat. Ebben a viszonyhálózatban tehát az az érdeke, hogy a túlságosan individualista szemléletű, önálló véleményt formáló, valamit kezdeni kívánó személyeket ne hagyja érvényesülni a faluban. Az ilyenfajta érdekérvényesítésre törekvő egyének a beköltözők közül kerülnek ki, s így az ő általuk képviselt értékek, érdekek megvalósulásának a megakadályozása egybeesik az öslakosok változás ellenes, önmagukat az „idegenekkel” szemben megfogalmazó szemléletmódjával.

Továbbá azt is fontos megjegyezni, hogy a helyi politikus a tereptapasztalatok alapján azért nem használja hatalmát a falu problémáinak megoldására, mert ő már „lemondott” a faluról. Véleménye szerint, a faluban nincs, akiért érdemes lenne bármit is javítani a helyzeten. „Nincsenek fiatalok, csak romák, akik meg úgyse

tudják értékelni a dolgokat!” Ezért mások elmondása alapján a helyi politikus csak saját személyes érdekeit tekinti, a falu problémáit nem érzi sajátjának, azok megoldásának nem látja értelmét. Mintegy belenyugodott, hogy a falu lassanként elnémetesedik, problémái súlyosbodnak, az öslakosság kihál. Ezt egy feltartóztatathatatlán folyamatnak látja, melybe ő nem tud és nem is kíván beleszólni.

8.2. A vállalkozó

A vállalkozó esetében egy olyan pesti értelmiségi családról beszélhetünk, akik már több ingatlant is vásároltak a faluban. A szőlőhegyen is egyre nagyobb terület az övék, s jelenleg nagyobb beruházásokba kezdtek a környező falvakban is. Egyrészt Fiadon beindítottak egy Területfejlesztő Turisztikai Kft., másrészt nagybani állattartásba szeretnének belekezdeni a falu határában álló hajdani TSZ karámokban. Azon túl, hogy hétvégeente nagyszámú társasággal vadászatokat, bulikat rendeznek (amivel a helyiek közül többeknek is alkalmi munkalehetőséget biztosítanak), többször rendeznek házukban, vagy a kultúrházat kibérelve bálakat, a gyerekeknek gyereknapot, vagy anyák napi ünnepséget. Eddigi beszélgetéseink alapján úgy tűnik, hogy az utóbbi néhány évben a faluban bekövetkező változások nagy része nekik köszönhető. (pl. FiEr/1)

A megfigyelésekből és a velük készített interjúkból kiderült, hogy tudatosan felvállaltak egy közösségteremtő, vidékfejlesztő szerepet. (SiPT/1) Az emberek általában tőlük várják egyéni és közösségi problémáikra a segítséget. Ehhez hozzá tartozik az is, hogy a férj magas minisztériumi állást töltött be az előző években, ami szintén egyfajta biztosítékot jelentett a helyiek számára problémáik megoldását tekintendő.⁵ Továbbra is többeknek ők nyújtanak időszakos munkalehetőséget a házuk fenntartása és hatalmas szülők megművelése, szüretelése, stb. során. Ők a falu jövőjét, egyetlen esélyét a problémák orvoslásában, azaz a falu idegenek felé történő nyitásában látják. A falu fejlesztésének lehetőségét szerintük az „idegen”, azonban a helyi kultúrát befogadni kívánó értelmiségiek beköltözése garantálhatja.⁶

Másrésről saját maguknak is látszólag fontos az a szerep, amit a falu életében betöltenek. A nagy vadászatok, szüretelések, „lakomák”, melyeket általában nagyszámú baráti társaságokkal rendeznek, valamint a pazarul berendezett parasztházai, melyekből jelenleg több is van már a faluban, illetve a szőlőhegyeik leginkább egy hajdani „nagybirtokos” életmód felelevenítését mutatják. Ezt ők maguk is valamelyest megfogalmazták, amikor legutóbbi vállalkozásukról, egy a térséget behálózó birtok-rendszer kialakításáról beszéltek. A hajdani birtokosúri életmód felelevenítését és az egyidejűleg folytatott modern területfejlesztési befektetéseket, nagyberuházásokat tekintve esetükben egyfajta „területfejlesztő földesúri” családról beszélhetünk.

Azonban problémameglátásuk ellenére mégse képesek jelentősebb véleményformáló szerepet betölteni Acsán. Életvitelük hatalmas mértékben különbözik a falu lakosságától, akik az általuk rendezett nagy összejöveteleken általában csak munkavégzőként vesznek részt. A nagy bálók alkalmával is, amit a falu számára rendeznek, ők saját pesti társaságukban szórakoznak. Ezt a fajta életmódbeli és társadalmi különbséget a helyiek egyfajta uralkodó-feljebbvalói viszonyként élhetik meg. S bár ahhoz nem fér kétség, hogy bizonyos embereknek munkát biztosítanak, a közösség nagyobb része kívülállónak, „pökhendinek, beképzeltnek tartja őket” abból a távolságból fakadóan, amit anyagi és társadalmi helyzetük teremt közöttük és a helyiek között. (SiMá/2)

8.3. A potenciális „falufejlesztő”

A falu érdekmezőjének harmadik kulcsfontosságú szereplője egy Szentendréről több mint tíz éve Acsára költözött, leszázalékolt nő. Teljes mértékben a falu jövőjét, a problémák megoldását tartja szem előtt, mely által sokszor összeütközésbe kerül a

helyi politikussal. Szókimondásával, saját és mások érdekeinek érvényre juttatásával, tenni vágyásával a városi beköltözők értékrendjét személyesíti meg.

Teljes egészében a falu fejlődése mellett foglal állást, aminek szerinte a legfőbb megakadályozója maga a helyi politikus. A falu fejlődését mind infrastrukturális, mind kulturális téren fontosnak tartja. Az utak megjavítása, az emberek kielégítő tájékoztatása, (segélyek osztogatása helyett) munkahelyek teremtése, saját pap, és legfőképpen a nyaralóvásárlásokra épülő alternatív turizmus kiépítése szerinte a legfontosabb tennivalók a faluban. Ezekhez azonban szüksége lenne a helyi politikus vagy esetleg más falubeliek támogatására, illetve finansziális tőkére. Ezt azonban a helyi politikus nem garantálja számára. Ezért bár ő fogalmazta meg legegyszerűbben a falu fejlesztésére vonatkozó elképzeléseit, s ennek érvényesítési módokat is keres, csak potenciális falufejlesztőként szerepelhet.

Erőteljes véleménynyilvánításával, véleményformálásával, érdekérvényesítésével bár sokan egyet értenek (még az öslakosok közül is), a felszínen mégse kaphat teljes támogatást. Ez valószínűleg azért is lehet, mert egyrészt az öslakosok lekötözöttjei a helyi politikusnak, s értékrendjükben is az általa képviselt értékekhez állnak közelebb. Másrészt viszont ennek a szentendrei nőnek semmiféle különösebb kapcsolata nincs sem az öslakosokkal, sem a beköltözőkkel. Nem bír olyan társadalmi tőkével, esetleg olyan patrónus-kliensi viszonyrendszerrel, amit mozgósítani tudna saját és az általa fontosnak tartott érdekek érvényesítése érdekében.

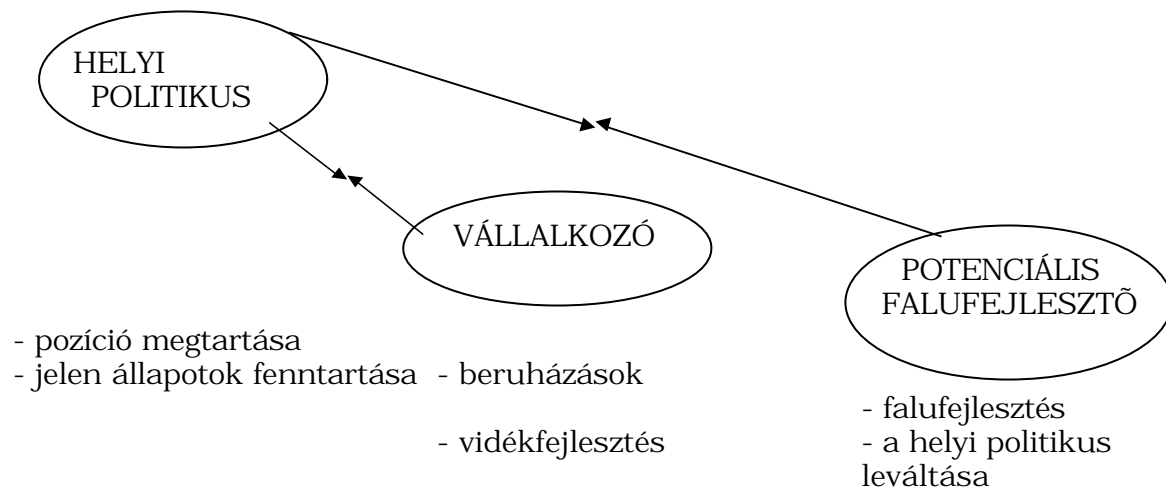
9. A nagyszereplők „arénája”

Néhány szó erejéig érdemes arra is kitérni, hogy milyen hatalmi harcok játszódnak le az egyes kiemelkedő egyéniségek között. Amint már a fentiekben is megfogalmazódott, a helyi politikus és a falufejlesztő szerepben feltűnni kívánó szentendrei beköltöző folyamatos egymás elleni küzdelmet folytat. Ez a nyílt színen zajlik, s ez a beköltöző nő karakán személyiségéből fakad, ami egy pillanatig sem bír elviselni semmiféle jogtalanságot, félretájékoztatást, tehetetlenséget. Bármi hasonlót gyanít, rögtön próbálja kideríteni, hogyan lehetne ellene tenni valamit, milyen módjai lehetnek a kiküszöbölésének. A helyi politikus ügyeit folyamatosan próbálja átlátni, mert eddigi meggyőződései alapján háttérben folyó „sumákolást” gyanít. A falu fejlesztésére vonatkozó terveinek megvalósítása érdekében legfőbb céljaként a helyi politikus pozíciójának elfoglalását tartja. Ezt figyelembe véve a két személy tehát riválisnak tekinthető. A két egyén viszont nem egyenlő félként áll egymással szemben, mert a beköltöző nő nem rendelkezik a politikushoz hasonló intézményi hatalommal, kapcsolatrendszerrel és befolyásoló erővel sem.

A volt minisztériumi dolgozó és a helyi politikus közötti hatalmi játszmákról sokkal nehezebb volt konkrét adatokat szerezni, mert ezek a felszín alatt folynak. *F. G. Bailey* kategóriáival élve a két kulcspozícióban lévő egyén nem normatív, hanem sokkal inkább pragmatikus szabályok alapján „küzd” egymással, tehát olyan szabályok szerint, amik nincsenek törvénybe fektetve.

A két személy pozíciója között mindenképpen párhuzam vonható. Míg a politikus a helyiek gazdasági érdekeire építve tudott egy kliensi rendszert maga köré felállítani, addig a vállalkozó esetében egyrészt jelentőséggel bírt az a politikai hatalom, amit a minisztériumban betöltött állása jelentett, másrészt pedig az a finansziális tőke, ami által jelentős beruházásokat tehet a térségben munkalehetőséget teremtve. Továbbá mindkettejük helyzete magában rejtheti a másik pozíciójának gyengítését: a helyi politikus társadalmi tőkéjével befolyásolhatja a vállalkozóval szembeni közvéleményt, míg a vállalkozó a falu fejlődését szolgáló beruházásaival kihangsúlyozhatja a helyi politikus falu-igazgatásának hatástalanságát. A két személynek tehát pozíciójából kifolyólag kell, hogy legyen valamiféle viszonyulása egymáshoz (ennek a hatalmi harcnak a kielégítő elemzésére ez a dolgozat nem vállalkozhat az arra vonatkozó, elegendő információ hiányában). Ez azonban csak a fel-

szín alatt lehetséges, látszólag nem törődnek a másik jelenlétével, a másik pozíciójának alakulásával.

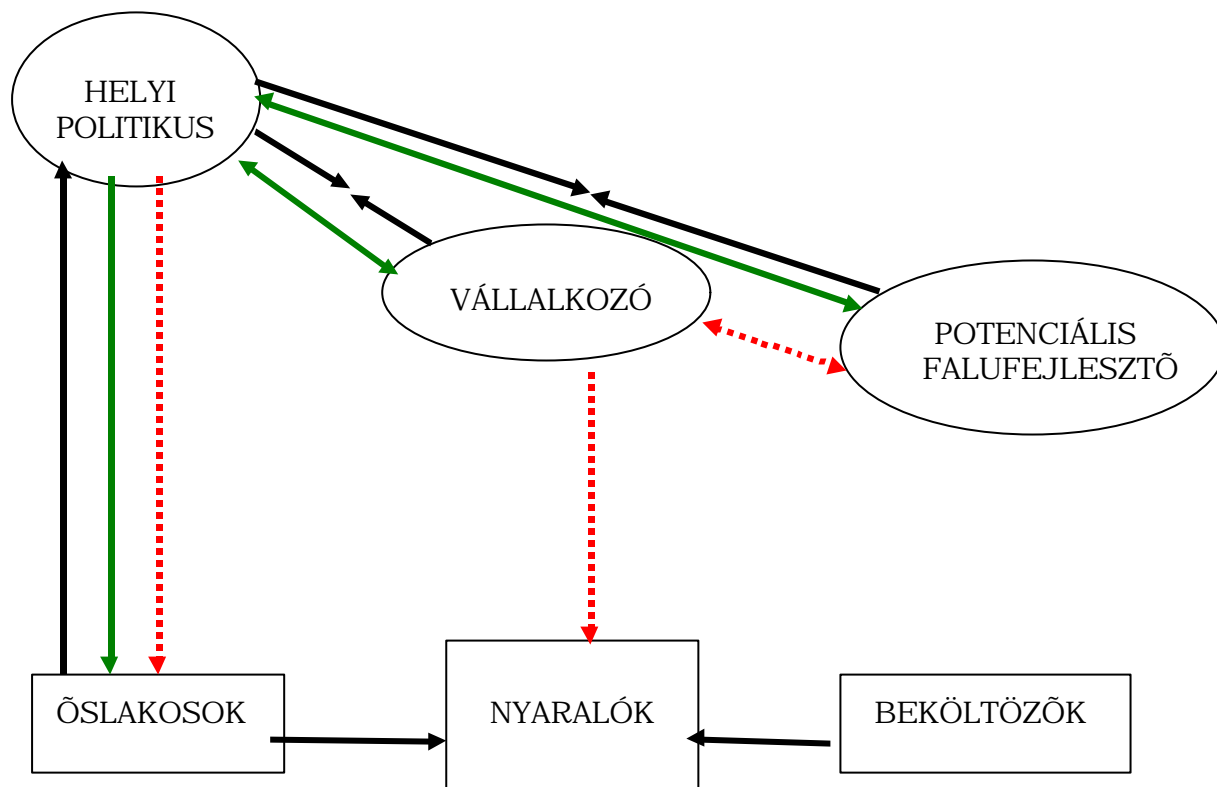

2. ábra: A nagyszereplők egymással való kapcsolata

10. A falu társadalmának érdekmezője

A falu érdekmezőjének alakulása az érdekek artikulációjában résztvevő *kisszereplők* és *nagyszereplők* közötti folyamatokból, kapcsolatokból tevődik össze. A kis- és nagyszereplők közötti viszonyrendszert három viszonytípus segítségével kívánom jellemezni: *1. interperszonális viszony*: egyének/csoportok közötti jobbára érzelmen alapuló viszony, mely meghatározza két fél között az érintkezést. *2. intézményszerű viszony*: jobbára formális viszony, mely bizonyos fajta intézményeken keresztül valósul meg, s mely által egyik fél a másikra intézményes keretek között hatást gyakorol. *3. érdekviszony*: olyan kapcsolat, melyből valamely személynek/csoportnak gazdasági jellegű, személyes, vagy presztízs értékű haszna származik.

Ennek tisztább és érthetőbb áttekintése végett a település érdekmezőjének strukturálódását a következő ábra mutatja be, aminek magyarázata szolgál majd a falu érdekmezőjének a jellemzésével.

3. ábra: A falu érdekmezője

interperszonális viszony —→
 intézményesült v. —→
 érdekviszony - - - - ->

A falu érdekmezőjét bemutató ábra alapjául az 1. és a 2. ábra, tehát a kisszereplők és a nagyszereplők egymáshoz való viszonyát bemutató ábrák szolgálták. Ezeket a kisszereplők csoportjai közötti fekete nyilak, valamint a nagyszereplők közötti fekete nyilak jelölik.

Ahogy már a dolgozat korábbi fejezetében a kisszereplők közötti kapcsolatok már bemutatásra kerültek, az érdekcsoportok közötti viszonyok között leglényegesebb az őslakosok és a beköltözők szembenállása. Az őslakosok hagyományba ágyazott értékrendszere, s az ez alapján megfogalmazott érdekei gyökeresen ellentétben állnak az individualistább, jövő-orientált, jogaikat érvényesíteni kívánó beköltözők világszemléletével és érdekartikulációjával. Ennek részét képezi az idegenség problematikája, ami már eleve helybéli és „gyött-ment” értékpáros segítségével különbözteti meg az egyéneket.

Ebben a két ellentétes szemléletmódban és érdekkifejezésben a nyaralók valahol a kettő között helyezhetők el. Ők értékrendszerüket és érdekeiket tekintve mindkét csoporttal mutatnak közös nézeteket. Azonban mivel a faluban nincs jogilag módjuk az érdekvérvényesítésre, és keveset tartózkodva a településen inkább egyéni, ingatlanjaikhoz kötődő érdekeik foglalkoztatják őket, az érdekek érvényesítése szempontjából nem játszanak jelentősebb szerepet. Fontosságuk inkább abban rejlik, hogy a turizmus iparának kialakítási lehetősége az ő jelenlétükben rejlik, s ezáltal a beköltözők számára (akik közül sokan az alternatív turizmus kialakításában látják a falu jövőjét) kulcsfontosságúak.

Az öslakosok felől nézve szintén fontosak, mert az „idegenség”-eszményt különösen a német, osztrák nyaralókban látják megtestesülni, akik felvásárolva az ingatlanokat egyrészt nem művelik a földet, másrészt „csak nyaralni” jönnek a faluba. A faluban folytatott életvitelük gyökeresen különbözik a helybéliekétől. Mivel idejük nagy részét nem a faluban töltik, s általában nem érznek késztetést arra, hogy legalább az ott-töltött időben „azonosuljanak” a helyiekkel, velük tudnak a legkevésbé „mit kezdeni” az öslakosok.

Az érdekmező alakításában ezen csoportok mellett jelentős befolyással bírnak a falu társadalmának nagyszereplői, akik valamilyen módon vezetői szerepet töltenek be a társadalomban. Úgy tűnik, hogy a közöttük kialakuló viszony és az őket az egyes csoportokkal összekötő kapcsolatok jellege meghatározza, hogy kik tudják érvényesíteni leginkább érdekeiket a falu érdekmezőjében.

A helyi politikus és a falu fejlesztésének megvalósítására, a faluban vezető pozícióra törekvő potenciális falufejlesztő nyílt riválisnak tekinthetők. Kapcsolatukat a mindennapi összetűzések, egymás elleni kritika és furkálódások jellemzik. Ők nyílt ellenfeleknek számítanak. Ezzel szemben a helyi politikus és a vállalkozó „hatalmi harcai” a felszín alatt játszódnak. A politikus a helyiek fölött gyakorolt gazdasági befolyásánál illetve döntéshozó pozaíciójánál fogva bizonyos esetekben akadályokat gördíthet a vállalkozó területfejlesztő befektetései megvalósulása elé. Ugyanakkor a vállalkozó pénzügyi és társadalmi helyzetéből adódóan szintén veszélyeztetheti a falu gondjainak megoldásában tehetetlennek tűnő helyi politikust. A két kulcsfontosságú egyén azonban a nyílt konfrontációt kerülve, inkább háttérküzdelmeket folytat.

A potenciális falufejlesztő és a vállalkozó között tulajdonképpen nincs semmiféle viszony. Bár a vállalkozó céljai nem egy esetben egybeesnek a szentendrei nő törekvéseivel, s a vállalkozó rendelkezik a beköltöző nő tervei számára szükséges pénzügyi tőkével, kettejük között nincs együttműködés. Ez talán a két személy társadalmi pozíciójából fakad: a beköltöző nő „túl pökhendi”-nek, túl beképzeltnek találja a vállalkozót, s nem kíván egyfajta elkötelezettségi-függőségi helyzetbe kerülni azzal, hogy hozzá fordul segítségért. A vállalkozó sem kezdeményez kapcsolatot semmilyen, hozzá hasonló mentalitással bíró személlyel a faluban. Ehelyett azokkal a pesti barátaival, ismerőseivel működik együtt, akik rábeszélése által vettek ingatlant a faluban. A három nagyszereplő közötti ezen kapcsolatokat szintén fekete nyilakkal mutatja az ábra.

Az érdekcsoportok egymáshoz való viszonyát és a faluban kulcsfontosságú pozícióval rendelkező személyek kapcsolatát áttekintve az érdekérvényesítés szempontjából az tűnik a legfontosabbnak, hogy a folyamat nagyszereplői és kissezereplői között milyen kapcsolat épült ki. A vezető egyéniségek közül kiket és mely csoportokkal, s milyen kapcsolat fűz egybe.

Úgy tűnik ugyanis, hogy a politikus megszilárdult hatalmi pozícióját a falu egyik kulcsfontosságú személye sem tudja meggingatni. Munkájából adódóan őt mindenkire fűzi egyfajta intézményesült viszony (a vállalkozó rajta keresztül vásárolhat befektetéseket, neki fizetik be a lakosok az adót, stb.). Ezek közül is a legfontosabb a patrónus-kliensi viszony, amit az öslakosokkal épített ki földjeik megművelése által. Ezen kívül saját személyes érdekei és a falu tősgyökeres lakosságának érdekei találkoznak - ezt szaggatott piros nyíl mutatja -, amit mindketten a túlságosan feltörekvő, változást kieszközölni kívánó beköltözőkkel és a létükkel már eleve változást hordozó nyaralóvásárlókkal szemben fogalmazzák meg. Ezt az erős függőségi és egyben közös érdekek alapján konstituálódó viszonyt még a politikus rokona által betöltött szerep is erősíti, aki képes az öslakosok értékrendjét megszólítva véleményüket befolyásolni. A helyi politikus ezen erős összefonódása az öslakosokkal egy kemény, ellenálló maggá kovácsolta a helyi társadalmat.

A politikai kapcsolatrendszeréhez képest a vállalkozó bár a beköltözők által óhajtott fejlődést, változást mozditja elő konkrét vállalkozásokkal (tehát érdekeiben, ahogy a piros nyíl is mutatja velük találkozik), ugyanakkor intézményesült kapcsolat sem ehhez a csoporthoz, sem ennek a csoportnak a kulcsfontosságú tagjaihoz nem fűzi. Az öslakosok közül néhányan, akiknek vállalkozásai munkát garantálnak alattvalói-feljebbvalói viszonya van. Ezáltal viszont pont társadalmi helyzetéből adódóan nem tartozik egyik csoporthoz sem, nagyobb támogatást nem tud maga mellett mozgósítani. Közötte és a falu csoportjai között nincs személyes kapcsolat és nincs közvetítő személy se, aki ezt megteremthetné.

Végül a beköltöző szentendrei nő pozícióját tekintve ő ugyan az általa képviselt értékek és érdekek által közel áll a beköltözőkhöz, de személyes kapcsolata, bármi-féle elkötelezettségi viszonya nincs velük, sem más egyéb csoporttal. Nincs körülötte hatalmi háló, és társadalmi tőkével sem rendelkezik, érintkezéseit néhány személyre korlátozza a településen.

11. Utószó

A falu érdekmezőjének vizsgálata tehát azt mutatja, hogy Somogyacsán egyedül a helyi politikai rendelkezik kulcsfontosságú, véleményformáló pozícióval. Mindannak ellenére, hogy a falu jövőjét figyelmen kívül hagyva saját pozíciójának megtartását tartja mindenek előtt fontosnak. S annak ellenére, hogy rajta kívül két másik kulcsfontosságú személy is jelen van a falu érdekküzdelseiben. Mindkettő a falu jövőjének, túlélésének az érdekében cselekszik, s az egyiknek megvan mindehhez a pénzügyi háttere is, míg a másik folyamatosan jelen van a faluban, már több mint tíz éve ott lakik. Mindezek ellenére a helyi politikai pozíciója kikezdetlennek tűnik, ugyanis ő egy személyben rendelkezik mindazokkal a kapcsolatokkal, amivel a másik két személy csak külön-külön. S ráadásul ez az erős viszonyrendszer a falu legmarkánsabb, összetartó közösségéhez fűzi, az öslakosokhoz. Ennek a szoros kapcsolatnak a kikezdetlensége az, mely a változás elleni érdekeket megfogalmazó, kemény közösségi magot alkotó öslakosok a legfontosabb kapcsolati szálakkal rendelkező véleményformáló személy - a helyi politikai - között alakult ki, ami nem engedi, hogy a falu fennmaradását/jövőjét figyelembe vevő egyéb csoportok és személyek is érvényesülni tudjanak. Érdekeikben és konkrét, a falu problémáinak megoldására irányuló cselekvéseikben ennek a szoros kapcsolatnak és a mögötte húzódó értékrendszernek a falába ütköznek.

A faluban kialakuló érdekviszonyok és érdekkapcsolatok ezen jellemzése a dolgozat reményei szerint hozzájárulhat majd a későbbi kutatások során annak megértéséhez, hogyan befolyásolják a nyaralóvásárlások és beköltözések a falu társadalmának változásait, az egyes csoportok közötti viszonyok épülését és mindezek tükrében a falu jövőjének alakulását. Továbbá segíthet annak megértésében, milyen folyamatok játszódhatnak le egy elmaradott, zárt aprófaluban nagyarányú ingatlanvásárlások hatására és ezek Somogyacsa esetében elősegítik-e egy rekreációs övezet létrejöttét és a falu túlélését, vagy esetleg teljesen más irányú fejlődésekhez vezetnek majd.

A dolgozatra alapozva tehát további kutatási irányokként megjelölhető egyrészt a faluban történő változások nyomon követése az ingatlanvásárlások tükrében. Másrészt fontos információkkal szolgálhat a helyi politikai és a vállalkozó közötti háttér-küzdelmek vizsgálata, amit jelen dolgozat pontos információk hiányában nem tudott mélyrehatóan tárgyalni. A vállalkozó társadalmi pozíciójának hosszú távú alakulása a faluban - különösen, hogy jelenleg már nem tölt be minisztériumi helyet - szintén további kutatási témaként szolgálhat. Mindezek kutatása pedig talán egy apró szegmensen hozzájárulhat azon társadalomtudományi vizsgálatok alakulásához, melyek az aprófalvak helyzetével és azok kapcsán a Magyarország egyes részein történő nagyarányú ingatlanvásárlások hatásaival foglalkoznak.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- BAILEY, F. G. (1970), *Stagers and Spoils*. Social Anthropology of Politics. Schotthenbocks. New York
- BAUMAN, Z. (1997), *Modernség és ambivalencia* In: FLEISCHMIDT Margit (szerk.) *Multikulturalizmus*. Osiris. Bp.
- BÖHM A.-PÁL L. (1983), *Helyi társadalom. Előtanulmány a helyi társadalom tagoltságának vizsgálatához*. In: BÖHM Antal-PÁL László (szerk.) *Helyi társadalom I. Hipotézisek - kutatási módszerek*. MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp.
- BÖHM, A. (1995), *A magyar falu társadalma a rendszerváltás után*. In: KOVÁCS Teréz (szerk.) *A mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig*. III. Falukonferencia. MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs
- CSAPÓ, T. (1993), *A rendszerváltás hatása a Ny-Dunántúl aprófalvas településeire*. In: KOVÁCS Teréz (szerk.): *Kiút a válságból. II. Falukonferencia*. MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs
- FARKAS, J. (1993), *A falu népességmegtartó erejének megváltozása* In: KOVÁCS Teréz (szerk.): *Kiút a válságból. II. Falukonferencia* MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs
- FEISCHMIDT, M. (1997), *Multikulturalizmus: kultúra, identitás és politika új diskurzusa*. In: FEISCHMIDT Margit (szerk.) *Multi-kulturalizmus*. Osiris. Bp.
- Dr. GUZSIK, T. (2000), *Törökkoppány és a Koppány völgy*. Törökkoppány Községi Közös Tanács. Gyula
- KAPITÁNY, Á.-KAPITÁNY, G. (1983), *Értékrendszerek*. Kossuth Kiadó. Bp.
- (1995) *Rejtjelek 2. Fejezetek a mindennapi élet antropológiájából*. Kossuth Könyvkiadó. Bp.
- KOVÁCS, T. (1993), *A mezőgazdaság átalakulásának kérdőjelei*. In: KOVÁCS Teréz (szerk.): *Kiút a válságból. II. Falukonferencia* MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs
- Magyarország Megyei Kézikönyvei 14.* (1999), KSH Kiadvány
- POKOL, B. (1999), *Szociológiaelmélet*. Rejtjel. Bp.
- SZIJÁRTÓ, ZS. (2000), *A turizmus, mint menedék. Képek és elképzelések a Káli-medencében*. In: Uő. - FEJŐS Z. (szerk.): *Turizmus és kommunikáció*. Tanulmányok. Néprajzi Múzeum. Bp.-Pécs

TOVÁBBI FELHASZNÁLT IRODALOM

- BÖHM, A. (1985), *Társadalomszerkezet, település, helyi társadalom* In: BÖHM Antal-PÁL László (szerk.) *Helyi társadalom III. Strukturális viszonyok a helyi társadalomban*. MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp.
- A. GERGELY, A. (1987), *A „saját csoport” és az „etnocentrikus tudat” szerepe egy helyi közösség értékrendjében*. In: BÖHM Antal - PÁL László (szerk.) *Helyi társadalom V. A helyi hatalom működése*. MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp.
- (1993) *Az urbanizált méhkas, avagy a helyi társadalom* Akadémia Kiadó. Bp.
- JERZY, J. W. (1980), *A politikai viszonyok szociológiája*. Kossuth Könyvkiadó. Bp.
- KUCZI, T. (1996), *A vállalkozók társadalmi tőkái az átalakulásban*. Századvég. nyár, 35-47.
- LETENYEI, L. (1993), *A falusi társadalom rejtett kapcsolatai*. Rendszerváltás után kutatási program keretében. Kézirat
- MILLS, C. W. (1972), *Az uralkodó elit* Közgazdasági és Jogi Kiadó. Bp.
- PÁL, L. (1985), *A helyi társadalom fogalmának artikulációjához*. In: BÖHM Antal-PÁL L. (szerk.) *Helyi társadalom III. Strukturális viszonyok a helyi társadalomban*. MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp.
- SZALAI, E. (1990a), *Elits and Systematic Change in Hungary*. In: Praxis

International 10, April and July, 74-86.

(1990b), *Gazdaság és hatalom* Aula Könyvkiadó. Bp.

(1996), *Az elitek átváltozása* Cserépfalvi Kiadó

TÁLL, É. (1993), *Változások és átváltozások a helyi hatalom csúcsán*. Helyi hatalom - helyi politika I. MTA Politikai Tudományok Intézete. Bp.

WEBER, M. (1967), *Gazdaság és társadalom. A politikai szociológia főbb kérdései*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó. Bp.

JEGYZETEK

¹ Az eddigi harmadik munkáltató, a nágocsi cipőgyár tavaly szűnt meg ezzel tovább súlyosbítva a környéken a munkanélküliség problémáját.

² A népességre vonatkozó adatok a KSH *Kistérségek adatai* kiadványából származnak.

³ A buszjáratok gyakorisága azonban nem kielégítő. Óvodás korú gyerekeiket a szülők nem tudják elkísérni, mert fél napot kellene várniuk a visszafelé jövő buszra. Ez jelenleg, amíg a szomszéd faluban működik az óvoda, nem jelent különösebb problémát. Azonban a döröcskei óvoda közeljövőben bekövetkező megszűnése miatt a gyerekeknek majd a távolabbi Törökkopányba kell utazniuk. Ez már komoly problémákat okozhat a kisgyerekes szülők számára.

⁴ A búcsút Szent Flórián, a község védőszentjének napján tartják. Ezen kívül Szt. Donátus, Szt. Rozália és Szt. Vende napjai számítottak a falu saját ünnepeinek.

⁵ Ez a szerep természetesen azóta valamelyest változóban van.

⁶ Általuk már több pesti befolyásos értelmiségi keres ingatlant a faluban.

MELLÉKLET

SOR-SZÁM	KÓDSZÁM	ADATKÖZLŐ	KÉSZÍTÉS IDEJE	RÖGZÍTÉS MÓDJA
1.	FiEr/1	nő, 48, öslakos	2001.07.07.	diktafon
2.	VmEr/2	nő, 48, öslakos	2001.07.12.	utólagos lejegyzés
3.	SiEr/3	nő, 48, öslakos	2002.07.14.	diktafon
4.	SiPT/1	férfi, 46, vállalkozó	2001.07.15.	jegyzetfüzet
5.	VmPT/2	férfi, 46, vállalkozó	2002.11.03.	utólagos lejegyzés
6.	ZiSzF/1	férfi, 56, öslakos, helyi politikus	2001.07.08.	jegyzetfüzet
7.	FiSzF/2	férfi, 56, öslakos, helyi politikus	2002.07.16.	jegyzetfüzet
8.	SiSzF/3	férfi, 56, öslakos, helyi politikus	2002.11.02.	jegyzetfüzet
9.	ZiCsF	férfi, 81, öslakos, falutörténet feljegyzése	2002.07.09.	diktafon
10.	SiPM	nő, 88, öslakos, Historia Domus őrzője	2002.07.10.	diktafon

Játszmák
(Esettanulmány egy Somogy-megyei aprófalú érdekcsoportjainak és érdekviszonyainak
konstruálásáról)

11.	FiMá/1	nő, 49, beköltözö, potenciális falufejlesztő	2001.07.12.	diktafon
12.	SiMá/2	nő, 49, beköltözö, potenciális falufejlesztő	2002.07.15.	jegzetfüzet
13.	VmMá/3	nő, 49, beköltözö, potenciális falufejlesztő	2002.11.02.	utólagos lejegyzés
14.	FiSzn	nő, 74, öslakos	2002.07.12.	utólagos lejegyzés
15.	SiCsSz	férfi, 28, jegyző-jelölt	2002.07.13.	diktafon
16.	FiPV	férfi, 76, öslakos	2002.07.14.	diktafon
17.	FiHA/1	férfi, 34, öslakos, kulcsadatközlő	2002.11.04.	diktafon
18.	VmHA/2	férfi, 34, öslakos, kulcsadatközlő	2002.11.01.	utólagos lejegyzés
19.	FiSa/1	nő, 48, német	2001.07.17.	diktafon
20.	ZiSa/2	nő, 48, német	2002.07.19.	diktafon
21.	FiJE	nő, 63, német	2002.11.05.	diktafon
22.	FiTÉ	nő, 64, beköltözö	2002.07.13.	diktafon
23.	FiPH	férfi, 46, öslakos, templomszolga	2002.07.12.	diktafon